

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЛОБІ В США В
ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.:
УСПІХИ І ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Самоорганізація етнічної групи є інституційною основою для формування інфраструктури зв'язку з владою країни поселення. Для більшості членів громади - це початкова ланка участі в політичному житті суспільства-реципієнта, позаяк виконує роль інформатора і акумулятора колективних інтересів. Ступінь політичної активності спільноти залежить від таких характеристик, як матеріальні і людські ресурси, впливовість представницького проводу всередині етнічної групи і у зовнішньому середовищі, здатність мобілізувати достатню кількість симпатиків¹.

Протягом післявоєнного періоду політологи виробили критерії для оцінки потенціалу впливу лобістського угруповання на формування офіційної політики держави. Американський українсьць А.Камінський визначає наступні елементи, що характеризують силу лобі: кількість і територіальна концентрація етнічної групи, котра є ресурсною базою для тиску; участь представників громади в політичних партіях, бізнесових і фінансових структурах, освітніх та наукових закладах, органах державного управління, засобах масової інформації, клубах². Останні з перерахованих характеристик є проявом структурної асиміляції першого рівня, яка, на думку американського дослідника М. Марджера, є низькою в північноамериканських українців. С.Фінк виділяє декілька факторів, котрі визначають вплив етнічного лобі на владні структури: рівень асиміляції; внутрішня єдність громади; стереотипи громадської думки щодо етносу; ставлення політиків до практики лобізму в даний історичний період; наявність чи відсутність внутрішньо-, зовнішньоетнічних конфліктів; доступ до чинників виконавчої влади; розмір лобі і його відносна значимість під час виборних кампаній; причини прихильного ставлення конгресменів до лобі (традиційні, утилітарні, усвідомлені)³. Таким чином, щоб вплинути на прийняття рішення у Вашингтоні, необхідно не лише пройти етап політичної адаптації до американського механізму, але й репрезентувати свою програму як група етноамериканців, потреби котрої відповідають інтересам американської державності. Шанси на досягнення успіху зростають при умові, що всі ресурси громади сконцентровані для вирішення нагальної проблеми, а внутрішньоетнічні конфлікти хоча б тимчасово нейтралізовані.

Формування інфраструктури відносин представництва української етнічної групи з федеральними органами державного управління США відбувалося під час Першої світової війни. Листування керівників Українського Національного Комітету - репрезентативного органу американських українців - з конгресменом Гамілом (штат Нью-Джерсі), започаткування практики відвідування Капітолію, ознайомлення членів палати представників і сенату США з проблемою українців - жертв війни, прохання підтримати на державному рівні акцію щодо збору коштів для співвітчизників в Європі, сприяло прийняттю перших законодавчих актів, котрі стосувалися проблем України⁴. 2 березня 1917 р. обидві палати конгресу прийняли спільну резолюцію № 201, завдяки дії котрої президент В.Вільсон проголосив 21 квітня 1917 р. «українським днем», тобто датою для акумуляції пожертвувань⁵. Дж.Гаміл, заангажований представляти інтереси української громади, 13 грудня 1918 р. вніс на розгляд обох палат конгресу резолюцію, котра рекомендувала Вільсону застосувати на Паризькій мирній конференції 1919 р. принцип самовизначення народів, проголошений в «14 пунктах» 8 січня 1918 р., і щодо українців⁶.

Політична активність представництва української етнічної групи, зокрема спроби представників УНК К.Білика і Дж. Гаміла вплинути на позицію американської делегації в Парижі були об'єктивними чинниками, що привели до визнання етнічних репрезентативних повноважень Комітету вищим законодавчим органом США⁷. 29 серпня 1919 р. П.Понятишин висвітлив позицію УНК щодо долі українських земель на слуханнях сенатського комітету із закордонних справ⁸. Як відомо, саме комітети конгресу є органами, в котрих проектується можливі варіанти політики США, піддаються кореляції позиції заангажованих груп інтересу. На зламі 10-20-х рр. ХХ ст. визнання української державності вважалося можливим лише одиницями з числа вищих посадових осіб Вашингтону.

Протягом міжвоєнного періоду очевидними стали основні проблеми функціонування українського лобі. Можливість контактувати з представниками агентств виконавчої влади, поширення інформації про самоорганізацію української етнічної групи в урядових колах були єдиними позитивними наслідками організаційної кризи кінця 30-х - першої половини 40-х рр., коли деякі з інституцій громади підозрювалися у співробітництві з Німеччиною. Працівники відділу Європейських справ держдепартаменту створили прецедент написання меморандумів про стан політичної адаптації української спільноти (24 липня 1941 р., 26 вересня 1942 р.)⁹. Їх зміст свідчить, що урядовці держдепартаменту не тільки усвідомлювали

«внутрішній» характер політичної діяльності українських американців («рух у напрямку незалежності України»), але й слабкі сторони їх самоорганізації, що були на заваді зростанню політичної мобільності - фракційність, відсутність толерантності («керівники однієї групи звинувачують лідерів інших груп, називаючи їх комуністами, нацистами, соціалістами») ¹⁰.

Рівень політичної адаптації української етнічної групи був недостатнім, щоб суттєво вплинути на формування зовнішньо-політичної стратегії США щодо України. Інфраструктура зв'язків із виконавчою та законодавчою владами базувалася на методах етнічної самоорганізації: делегування представницьких функцій окремій інституції, проведення громадських акцій пропагандистського характеру, надсилання меморандумів, запитів, організація спільних кампаній «пресингу» з скількома державницькими органами. Методи впливу українського лобі, формування котрого відбулося в 1918-1919 рр., були застарілими на кінець Другої світової війни. Поштовхом для активних дій були лише «зовнішні поштовхи» - події в метрополії. Формування лобістського угруповання з формальним правом представляти інтереси української етнічної групи та певним потенціалом впливу на формування офіційної політики США стало стратегічною метою Українського конгресового комітету Америки (УККА), з утворенням (24 травня 1940 р.) і діяльністю котрого можна пов'язувати створення чіткого механізму взаємодії з владними структурами США.

Відразу ж після закінчення війни дії УККА та Злученого українсько-американського допомогового комітету (ЗУАДК) були складовою частиною кампанії щодо прийняття закону, котрий би авторизував допуск в США переміщених осіб як окремої категорії іммігрантів. Американські політологи Діннерштейн, Ніколс і Реймерс стверджують, що саме лобізм етнічних груп європейського походження був основним фактором, що сприяв її успіху ¹¹. Представники ЗУАДК використовували всі традиційні методи впливу на законодавчі і виконавчі структури влади: «Листи й меморіяли до визначних державних мужів, масові віча, які схвалювали резолюції з домаганням прийняти втікачів до ЗСА, безпосередні інтервенції в урядах дали змогу Управі ЗУАДК з'ясувати перед відповідними чинниками цю переважливу справу, розкрити всю правду про українських політичних втікачів і інформувати про українську справу взагалі» ¹². Спільні зусилля етнічних груп інтересу привели до успіху - 2 червня 1948 р. законопроект конгресмена Феловса був схвалений сенатом, а 25 червня - президентом Труменом ¹³.

Стан самоорганізації української громади сприяв зміні кута нахилу осі «державна влада - політичне представництво українських

американців», дії механізму, що її утримував. У листопаді 1949 р. вперше на конгрес УККА була надіслана привітальна телеграма президента США¹⁴, а в його роботі брали участь впливові представники двох гілок влади - сенатор А.Сміт (штат Нью-Джерсі), заступник держсекретаря Г. Фіст, співробітник Служби імміграції та натуралізації Е.Шоунесі¹⁵. Традиція запрошувати визначних американських політичних і громадських діячів на етнічні заходи була визнана основним методом формування когорти симпатиків, способом донесення до відомих урядових інстанцій позиції української громади.

Доказом переходу української етнічної групи від поверхневої політичної адаптації, коли її представники прагнули репрезентувати інтереси громади шляхом етнічної інтервенції в хід прийняття урядових рішень, до генетичної, тобто структурного включення в політичні інститути держави-реципієнта, була участь в функціонуванні загальноамериканських партій. З 1949 р. УККА ввів в обіг практику направлення делегатів на національні конференції республіканської та демократичної партій¹⁶. Слід відмітити, що слідом за демократами, котрі створили етнічний підрозділ у складі партії ще в 1936 р., при Республіканському національному комітеті у 1952 р. теж була заснована рада національностей¹⁷.

Політична рада УККА використовувала зацікавленість окремих законодавців для формування прихильної атмосфери в конгресі США в цілому. Резолюції, декларації, меморандуми, що приймалися на зборах українських громад, публікувалися в «Записках конгресу» - стенограмі засідань його палат. Та обставина, що зміст документів, надісланих філіями УККА, був майже ідентичним, свідчила про те, що текст готувався скзекутивною Конгресового комітету і цілеспрямовано надсилався у місцеві відділи¹⁸.

Особливу активність під час пресингових акцій проявляла філія УККА в Північній Дакоті, очолювана А.Жуковським, на прикладі котрої можна дослідити варіанти внесення на розгляд палат конгресу питань, пов'язаних з інтересами української етнічної групи в США¹⁹. Матеріали, складені функціонерами «парасолькової організації»²⁰, і розповсюджені в осередках, надсилалися місцевому представнику в палаті представників чи сенаті. Так, філія в Північній Дакоті в другій половині 50-х рр. передавала всі внутрішні документи (заяви, меморандуми, промови, резолюції) сенатору Янгу²¹. А осередок УККА в Балтиморі, штат Меріленд, в січні 1959 р. запросив на банкет з нагоди річниці утворення УНР представників муніципальних, штатних, федеральних органів влади. Одночасно, мер Балтимора і губернатор Меріленда проголосили 22 січня «українським днем»²².

Проаналізовані вище ініціативи свідчили, що протягом другої половини 40 - 50-х рр. була сформована інфраструктура зв'язків

між інституціями української етнічної групи та органами державного управління США, що було вкрай важливим для її політичного представництва з огляду на вибраний «інтервеністський» варіант політики щодо України²³.

Її ефективність відображала існуючий лобістський потенціал громади, котрий реалізувався на практиці при вирішенні локальних питань, котрі не зачіпали принципові основи американської зовнішньополітичної стратегії. Більш дієвою взаємодія була на рівні конгресу, що пояснюється зацікавленістю законодавців у підтриманні приязних стосунків з організованими групами інтересу для завоювання «етнічного голосу» під час виборів. Але поряд з позитивними надбаннями механізм взаємодії з владними структурами мав і значні недоліки. М.Лівицький наголошував, що українська діаспора не використовує всі можливості взаємодії з «чужинецькою» політикою, а існуючі спроби свідчать про відсутність розробленої стратегії зовнішньополітичної діяльності. Але, незважаючи на всі недоліки, політика завоювання прихильників, котра була основним лейтмотивом взаємодії української громади із представниками органів державного управління протягом 50-х рр., стали фундаментом для реалізації значних проєктів, котрі, врешті-решт, сприяли визнанню української державності владою США в грудні 1991 року.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Суглобин С.И. Этничность и политика: к характеристике политических аспектов этнонационального развития Канады //Зарубежный мир: социально-политические и экономические проблемы зарубежных стран. - К.: Наукова думка, 1990. - С.91.
2. Камінський А. Край, еміграція і міжнародні закуліси. - Манчестер-Мюнхен-Нью-Йорк, 1982. - С. 198.
3. Fink S. From «Chicken Kiev» to Ukrainian Recognition: Domestic Politics in U.S. Foreign Policy Toward Ukraine // Nationalities Papers. - 1995. - vol. XX. - № XX. - P. 26-27.
4. The Ukrainians in America 1608-1975 A Chronology and fact Book /Ed.by Werisman W.- New York: Oceana Publications, Inc., 1976. - P. 92.
5. Procko B. Pennsylvania: Focal Point of Ukrainian Immigration //The Ethnic Experience in Pennsylvania / Ed. by Bodnar J. - Lewisburg: Bucknell Univ. Press, 1973. - P. 232.
6. Congressional Record. - vol.64. - part I. - P. 434.
7. Dushnyk W. Ukrainians and Ruthenians //America's Ethnic Politics / Ed. by Roucek J.& Eisenberg B. - Westport: Greenwood Press, 1982. - С.375.
8. Історія української імміграції в Америці. Збереження культурної спадщини /Ред. Куропась М.- Нью-Йорк: Український музей, 1984.- С.40,43.
9. Luciuk L., Kordan B. Anglo-American Perspectives on the Ukrainian Question 1938 - 1951 A Documentary Collection. - Kingston - Vestal, 1987. - P. 94-95.
10. Українське питання в англо-американських архівних документах (1938-1951 рр.) //Всесвіт [Київ]. - 1993. - № 9-10. - С. 151.